

Copia.

*Acta synodi Doccumanae, begonnen den 5^{en} Junij
anno 1604.*

Het synodus, vergadert zijnde binnen Dockum op huijden den 5^{en} Junij anno 1604, heeft nae aenroepinge van den name des Heeren met meeste stemmen gekoren JOANNEM HILBRANDI, dienaer des godtlijcken woorts in Dromrijp, tot praesidem ende SUFFRIDUM SUFFRIDI, dienaer des godtlijcken woorts in Deijnum, tot scribam.

1. Hierna zijn verthoont ende gelesen de procuratien ende credents-brieven der volmachten, diewelcke op synodum tegenwoordich van hare classen gecommitteert ende verschenen zijn. Ende is vooreerst gelesen den commissie van mijn E. heer IPE JACOBS JUCKAMA, tegenwoordich zijnde wtten name ende van wegen der E. heeren Staten.

Wt den classe van Dockum sijn gecompareert: BERNARDUS CORNELII ende HILARIUS SIBRANDI als dienaren, item D. SIMON LEMMIUS ende FREERCK SIPKES als ouderlinghen;

wt den classe van Leuwarden: BERNARDUS FULLENIUS ende SUFFRIDUS SUFFRIDI als dienaren, item DIRCK WILLEMS als ouderlingh; mr. Eco ISBRANDI is nijet verschenen;

wt den classe van de Wouden syn gecompareert: HENRICUS FLAMMIUS ende TAMMO GERARDI als dienaren, item LIEUWE FEYCKES ende ALBERT JANSZ als ouderlingen;

wt den classe van Sneeck: GELLIUS BENEDICTI ende JOHANNES CORNELII als dienaren ende AEDE BENEDICX als ouderlingh; AUCKE JOHANNIS is nijet verschenen;

wt den classe van Bolswert: JOHANNES HEUCKLUM ende JOHANNES BILTIVS als dienaren, IPE VAN AILVA als ouderlingh is nijet verschenen; TIJMEN

1) Onderteekening is eigenhandig.

REIJNERS als ouderlingh is ooc nijet verschenen, maer heeft een brief van ontschuldige gesonden, dewelcke gelesen zijnde heeftet synodus BILTIO sijnen dienaer belastet, dat hij dijen inhoud belangende met hem soude verspreken;

wt den classe van Franeker sijn verschenen: JOHANNES HILBRANDI ende MEINARDUS SIBRANDI als dienaren, item WILHELMUS SCHARRENIUS ende WILLEM PIETERS als ouderlinghen.

Dese personen alle sijn (nadat de gelesene procuratien voor goet bekennt zijn) voor ledematen des synodi aengenomen.

2. Na desen sijn gelesen de acten synodi Harlinganae ende van dien geresolveert in volgende manieren.

3. Het eerste artijckel des synodi, tot Harlingen laestleden gehouden, sal men verstaen van een vermaninghe aen het classem Franekeranam gedaen.

4. Het anderde wort verstaen na de resolutien in de voorgaende nationale synoden genomen, namentlijk dat van alle swaricheden nae eijch der saecken sal mogen gehandelt worden.

5. *N.B.* — Nopende het vierde artijckel achtet het synodus tegenwoordich nodich, dat de classen eenige wt het midden der E. heeren Staten sullen versoecken tot de sijnoden te comen na vermogen der voorgaende resolutien.

6. Wat het 15^e artijckel belanget, naemlyck of de acta synodalia van alle classen onderhouden sullen wesen, wort verstanden, dat het ordel sal bestaen bij de meeste vergaderinge der gedeputeerden synodi ofte des sijnodi selve.

7. Op het 16^e artijckel van HENRICO BERNARDI is besloten, dat hij van sijnen dienst alhier in Frieslant gedestitueert sal worden na luyt de voorgaende synodale acten, genomen voor het laeste synodus te Harlingen, ende dat vorder bij de E. heren Staten van het classe van Leuwarden sal versocht worden, dat de sententie over hem gedaen ten effecte mach gebracht worden.

8. *N.B.* — Op het 17^e artijckel wort geresolveert, dat d'alumni consensu D. Ordinum behoren geexamineert te worden, aleer sij haer ad ministerium willen begeben. Ende bijaldijen sij hare studia voor behoerlijcken tijt om des gebreex wille mosten afbreken, so sal bij de E. heeren hiervan remonstrantie gedaen worden om daerinne te voorsijen.

9. Aengaende het 28^e artijckel wort gecommitteert het classis van

Franeker om de professoren van Leijden ende Franeker desen aengaende opt spoedichste te begroeten. Twelck gedaen hebbende sal van het classe voornoemt het adwijs der professoren wederom opt naestcomende synodum gebracht worden.

10. D'absenten van den laestleden synodo, tot Harlingen gehouden, hebben hun in hare classen geexcuseert.

11. Het sijnodus heeft raetsaem bevonden, dat HENRICUS ALPHONSIUS sal geroepen worden opt sijnodum tegen morgen te een ure te verschijnen.¹⁾

12. Hijernae sijn gelesen de gravamina classium, ende is over dien geresolveert in manieren als volget.

13. Op het eerste gravamen is besloten, dat het classis van Dockum wt den name des synodi bij de E. heeren volmachten sal versoecken, dat de opcomsten van de vacerende plaetsen mogen gebracht worden aen den generael ontfangen der beneficiegoederen JAN HENDRIX om wederom van hem wtgekeert te worden ad pios usus, als naemlyck tot onderhoudinghe van weduwen ende wezen der dienaren ende om te dragen de lasten van de classicale ende synodale vergaderingen.

14. Is ooc geresolveert, dat alle personen, die tot der gemeijnte Christi worden opgenomen, sullen hebben nijet alleenlyck eenige kennisse van den somma des wets maer ooc de artijckelen des geloofs selve ende het gebeth des heeren Christi, ende bijaldijen alrede eenige personen in den gemeijnte mogen opgenomen wesen, sal neerstich gearbeijt worden, dat de onwetende mogen geleert worden in de voorschrevene stucken.

15. Vorder is besloten, dat het classis van Dockum bij de E. heeren Staten sal aenhouden, dat de onordentlijckheit ende de misbruijcken, so daer gepleget worden nijet alleene int luijden der clocken, twelck overmatich ende bujten tijts geschijet, ende int dronckendrincken over de begraeffnisse der dooden, maer ooc alle andere gelijcke abusen, als het onheyiligen der Sondagen ende gebededagen met onbehoorlijcke werck te plegen int ploegen, saeijen, metselen, timmeren ende andere hantwercken te exerceren, item onder de predicatie dronckenschap, dansen, spelen, caetsen, coopmanschap te drijven, waren wt te roepen bij ende op de kerckhoven, desgelijcx avontspelen ende het lichtveerdich singen in dien, item clockluijden om de jonge jeucht bijeen te roepen, item meijbomen

¹⁾ Dit geheele artikel staat in margine, doch is er met de hand van den scriba bijgeschreven.

op te richten, cransen op te hangen om daeronder de vleijslike lieden aen de reijen te singen, ende ooc mede het schijeten, branden ende blaken onder het bevestigen vant houwelijk, ende wat diergelijke wercken der duijsternisse meer bevonden mogen worden, dat deselve alle mogen geweret ende afgedaen worden.

16. Op de vrage van het 1^e gravamen des classis van Leuwarden, als naemlijk wat men doen sal met sulcken dienaer, diewelcke wettelijk afgesett zijnde ongehoorsaem blijft etc., is geresolveert, dat het classis van Leuwarden haren toevlucht sal nemen tot de E. heeren Staten om den sententie des classis te moghen sijn effect sorteren, ten eijnde de kercklijke discipline mach gehanthavet worden.

17. In het bevestigen van den houwelijkstaet sullen de dienaren haer reguleeren na het 9^e artikel vant houwelijk des synodi Dordracenae anno 1578 genomen, ende dat beneffens dien de getroude personen attestatie van den dienaer, daer sij gecopuleert zijn, binnen den tijt van een maent haren dienaer, bij denwelcken de boden geproclameert zijn, sullen verthonen. Ende bij faulte van dien sal de dienaer sulcx den behoerlijcken overicheijt aendienem.

18. *N.B.* — Sal geen dienaer eenige plaetse mogen accepteren, veelmin gaen bewonen, voor ende alleer hij sijn beroepinge met behoerlijke attestatie in beijde classen hebbe verthoont ende also bij consent van beijde vertrecke. Ende soverre ijemant dit nijet na en compt, sal hij voor geen membrum classis gehouden worden, maer als een ongehoorsaem dienaer na kerckenorderinghe gestraft worden.

19. Aengaende de vrage van de ongedoopte personen, hetsij dat se beijde ofte een van beijden ongedoopt zijn, naemlijk of sy in den houwelijkken staet van de dienaren des woorts sullen mogen bevesticht worden, is geresolveert, dat het classis van Franeker de professoren van Leijden ende Franeker hiervan mede onder andere vragestucken sal begroeten. Midlertijt sullen de dienaers hun reguleren na de synodale acten, hiervan te voren gemaect binnen Harlingen anno 88 art. 17.

20. Sullen de deputati synodi bij de E. heeren Staten versoecken, dat de apostillen, op de remonstrantie des synodi te Harlingen laest gehouden gegeven, in treijn mogen gestellet worden.

21. Aengaende de saecke van DJORRE HOYTES het synodus gelett hebbende op alles, daer men op behoorde te letten, heeft besloten, dat hij DJORRE den dienst des evangeliums alhier in Friesland nijet can met

stichtinge betreden, ende sal derhalven gehouden zijn alhier sijnen plaetse te verlaten.

22. Op het versoeck van DJORRE HOIJTES hijertegen gedaen wert hem geaccordeert vant synodo, dat hij tusschen dit ende den naestvolgenden synodum met een ander plaetse hem sal voorsien buijten desen vaderlande, daer hij met stichtinge sijnen dienst sal connen betreden, consenterende ende toelatende hem midlertijt ter plaetse, daer hij nu tegenwoordich is, te mogen wonen ende bedienen, ende dat hij als een membrum des classis sal gehouden worden. Ende sal het classis van Bolswert hem een voorschrijvinge doen na vermoghen d'acta in synodo Dockumana over sijn persoon genomen.

23. Het synodus christelijck ende neerstelijck gelett hebbende op de quaestie hangende tusschen HENRICUM ALPHONSIUM, dienaer tot Collum, ende telassem van Dockum ende daerin considererende, tgene dat men behoorde te considereren, verclaret ende besluytet, dat ALPHONSIUS hem vergrepen heeft met smaetwoorden tegen het classem int generael ende andere dienaren int gemeijn also ooc int particulier tegen JOANNEM NICOLAI, daerover sij verordineren, dat hij voor desen sijnodo ende den classe voornoemt schultbekenninge sal doen ende haer allen om vergiffenisse bidden, ende dat hij hem hijernaemaels vredelijck, geseggelijck ende sachtmoedichlijck sal draegen tegen alle ende een ijder dienaer, ende belasten daerbeneven het classi voorss. goede regaert te nemen op sijn persoon aengaende leere ende leven, mitsgaders dat sij goede sorge sullen draegen voor de gemeijnte van Collum. Ende soverre sij bevijnden, dat ALPHONSIUS voornoemt hem also nijet en draecht, als eenen goeden dienaer betaemt, sal het classis neerstelijck arbeijden, dat hij op een ander plaetse mach getransfereert worden.

24. Op het versoeck van de gemeijnte van Merrum heeft het sijnodus verordineert het classi van Dockum, dat sij door een dienaer ofte twe bij de E. heeren Staten sullen bearbeijden, dat de dienaer MATHIAS CRUSIUS, in haren requeste geroert, een eerlijck onderhout van den lantschappe become, ende sal onderdes de dienaer voornoemt ter plaetse blijven ende de opkomsten genieten, ter tijt hij met een bequaem onderhout versien sal wesen, mits dat het classis aldaer den dienst na haer vermogen beware.

25. Is besloten, dat de deputati synodi sullen versoecken bij de E. heren Gedeputeerde, dat de acten in voorgaende synoden genomen ende resolutien van de volmachten des lants daerop gegeven nopende het verboth der Wederdooperen bisschoppen ende leeraren mogen vernieuwet ende ter executie gestelt worden, ofte ten minsten dat nijet allene de

wtlandische Wederdooperen, sij sijn bisschoppen ofte andere leeraren, int gemeijn wt dese provincie mogen geweret worden. maer ooc alle leraren ofte vermaenders geen dienst mogen doen, daer sij nijet wonachtich zijn, ende dat beneffen desen geen nieuwe ofte jonge leraren bij den Wederdooperen aengeplantet worden, item dat hare echtscheijdinge nijet en moge geschijen dan bij consent van den magistraet.

26. Sal mede door den deputatos synodi bij de E. heeren Staten verzocht worden, dat haer believe te ordonneren een commissaris om te vernieuwen de oude registers aengaende de pastorije ende geestlijke landen, gelijk eertijts is geschijet. Ende so een classis ofte dienaer nijet mochte wachten tot den toecomste des commissaris, sal hij tselvighe moege soecken bij sijn behoorlijke magistraet.

27. Alle die eenige geschriften wtgeven hetsij professoren, dienaren ofte andere, sullen gehouden sijn haer te reguleren na de acte synodi nationalis in sGravenhage gehouden anno 86 art. 49, gelijk tselvige het classi van Franeker belast wert den professoren te insinueren.

28. Is besloten int exerceren van de medicijnen, die van een dienaer geschijet. dat men sick sal reguleren na de artijckelen des synodi in sGravenhage gehouden anno 86 quaestione ultima, met welke conform wert verstaen te zijn de 6 questie int Doccumana synodo, anno 85 gehouden.

29. Het classi van Bolswert wort belastet pertinente informatie te nemen over het werck TIDONIS DANIELIS, tot Wons bedreven. Twelck gedaen zijnde sullen sij tselvige overschrijven den classi van Groningerlant, daeronder hij sorteert, ende dat sij hem daerover straffen, ende sal het classis wtten name des synodi schrijven aen die E. heeren Staten van Groningerlant, dat hen gelieve haeren classi daerinne den hant te bieden.

30. Wort mede den classi van Franeker belastet, dat sij de professoren van Franeker ernstelijk sullen vermanen, gelijk ooc een ijder classes de rectores scholarum doen sal, den alumnos neerstelijk daertoe te houden, dat se hare studia ad facultatem theologiae dirigeren, ende dat se geen alumnus attestatie geven, tensij dat sie versekert zijn, dat se theologiae studeren.

31. Sullen de classen cendrachtelijk gehouden worden aengaende de Papistische ende Mennonitische schoolmeesters haer te reguleren na de voorgaende resolutien ende, so daer ijemant van de dienaren beswaert ware met sodanigen schoolmeester, dat hij bij den classen, daer hij onder sorteert, hulp sal soecken, die daerinne na haer vermogen sullen remedieren.

32. Over den vrage, wat men huijdensdaechs van den doop der papen in de Gereformeerde landen behoort te houden, wert het classi van Franeker belastet, dat sij hijeromme de professoren van Leijden ende Franeker sal begroeten. Midlertijt sal men hem houden na den 74 vrage, int Middelburgensi synodo besloten anno 81.

33. *N.B.* — Oft men ooc die personen, diewelcke nijet en weten, oft se gedoopt zijn ofte nijet, eerst mach tot den avontmale des Heeren toelaeten als tot den doop, sal hijervan het classis van Franeker de professoren van Franeker ende Leijden begroeten. Midlertijt is het advijs des sijnodi bij de meeste stemmen gevallen, dat de doop voor het avontmael behoort te gaen.

34. **HERONIMUS HONERBRINGHA** voor den synodo verschenen zijnde heeft aldaer den synodo te kennen gegeven, dat hij geappelleert hadde van den sententie des classis over hem genaen op het synodum nopende de saecke tusschen hem ende **JOHAN HOTTINGHA**, ende protesteert daeraff, dat hij ende nijet sijn tegenpartije verschenen is. Ende heeft daerbeneven ooc versoecht, dat hij in een ander classem mochte vertrecken, hetwelck versoeck sijn classi sal werden te kennen gegeven ende sal daarna gedaen worden van den gedeputeerden synodi, na dat sij stichtelijck bevijnden sullen.

35. **HERONIMUS** ooc verclaert hebbende, dat hij wilde doen tgene het sijnodus goet achtende nopende sijn appell, oft hij tselve soude achtervolgen ofte nijet, heeft daerop het synodus hem geantwoort, dat sij raetsaem hebben bevonden, dat bijaldijen **HERONIMUS** des classis sententie nijet en wil nacomen, hij sal zijn appell achtervolgen.

36. Het classi van Dockum wort bevolen van den synodo, dat sij wt den name des synodi versoecke, dat de E. heeren Staten gelieve het arme huijsgesin **TAMMONIS LYRANI** een jaerlijcke onderhoud te gunnen. Ende sullen mede versoecken, dewijle **TAMMONIS** leven gantsch onstichtelijck is, dat hij int tuchthujs moge gebracht worden, tensij dat hij merckelijck verbeteringhe bethonet volgens sijn beloften. Onderdes sal het synodus tegenwoordich wt haer eijgen buijdel wat contribuieren, na dat een yder goetdunckt, in handen van **JOHANNE NICOLAI** tot onderhoudinge van het arme huijsgesin. Ende sullen de deputati synodi hare classen ende consistorien aendienien, dat het synodus verordineert heeft ooc wat te contribuieren tot onderhoudt voorss., ende ingevalle hij **TAMMO** mochte bevonden worden in andere provincien te loopen, dat het classis hem alsdan sal naeschrijven. Ende is datelijck versamelt ses carolusguldens ende sesthijen

stuivers, twelck is gestelt in handen van JOHANNE NICOLAI om haer des noot zijnde mede te delen.

37. De classicale bijeenkomsten sullen na voorgaende acten der synoden bestaan wt een iijgelijck gemeijnte een ijder dienaer ende een ouderlingh, mits dat den ouderlingen sulcx sal aengedient worden. Ende ten minsten sullen de ouderlingen mede verschijnen op dese tijden, als wanneer censura morum sal gehouden worden, als de acta synodalia gelesen sullen worden, als de gravamina sullen geexamineert worden, als de volmachten sullen ad synodum gesonden worden, ende als men sal handelen van de translatie der dienaren, met sulcken bescheyde nochtans dat de ouderlingen haer eijgen costen sullen draegen, soverre als sij mede in de maeltijden begeren te blijven. Ende soverre sij weijgerich sullen bevonden worden sonder reden, sullen alsulcke van den classe gecensureert worden na behoren.

38. Den classi van Bolswert wort belastet van den synodo, dat sij goede informatie sullen nemen over het vertreck GERARDI FOCKINGH, twelck gedaen hebbende sullen sij daerinne doen na behoren.

39. *N.B.* — Diegene die haer verclaren tot genen ander eijnde tot den doop te comen, dan dat sij in den houwelijcken staet mogen bevestiget worden, wert geresolveert in jegenwoordigen synodo, dat sij nijet behoren gedoopt te worden.

40. Sovele als aengaet de vrage, oft de ouderlingen, welcker vrouwen geen litmaten der gemeijnte zijn, het ouderlingschap mogen bedienen, wert geresolveert, dat men hem sal reguleren nae het 10de particulier vraegstuck synodi Dordracenae anno 78.

41. Oft men het avontmael des Heeren sal houden, nadat het sijnodus geeijndicht sal wesen, sullen de deputati met haren classe overleggen ende sal het advijs van een ijder classe op den naestcomenden synodum ingebracht worden.

42. Sijn hijerna vercoren de deputati synodi: wt Doocumer classe JOANNES NICOLAI als dienaer ende SLJBRANT PIETERS als ouderlingh; wt den classe van Leuwarden JOHANNES BOGERMAN als dienaer ende mr. ECO ISBRANDI als ouderlingh; wt het classe van de Wouden JOHANNES KNIPHUSANUS als dienaer, LIEUWE FELICKES als ouderlingh; wt den classe van Sneek GELLUS ACCRONIUS als dienaer ende AESGE AESGES als ouderlingh; wtten classe van Bolswert GODEFRIDUS SOPINGH als dienaer ende IPO VAN AILVA als ouderlingh; wt den classe van Franeker WILHELMUS FOLKERI als dienaer ende GERRIJT REIJNERS als ouderlingh.

43. Eijndelijck censura morum gehouden hebbende is besloten, dat het synodus sal gehouden worden onder den naestcomende lansdaghe deerste Maendach in Martio binnen den stadt Leuwarden.

Aldus gedaen, verhandelt ende besloten in onse synodale vergaderinge gehouden binnen Dockum, in chrijsitelijske eenicheijt op dach ende date als boven begonnen ende geeijndicht den 7^{en} des maents Junij anno 1604. Ende was de principale deses wtten name ende last des synodi voornoemt verteijckent. Ende onderstont: bij ons praesidem ende scribam synodi voorss. J. HILBRANDS, praeses synodi, S. SUFFRIDI F., scriba synodi.

Gecollationeert met den principaele deses is bevonden te accorderen bij mij:

S. SUFFRIDI FRISIUM, scribam synodi. 1)
